

Podcast om grønne udbud med baggrund i Status for Offentlig Konkurrence 2022 med Laura Svaneklink

Intro

Velkommen til Konkurrence- og Forbrugerstyrelsens podcast, hvor vi denne gang kommer til at snakke om grønne udbud, og om hvordan andelen af bæredygtige udbud udvikler sig.

Det er Laura Svaneklink, som er teamleder i vores afdeling for Offentlig Konkurrence, som er gæst her i studiet – velkommen Laura.

- LS: Tak for det, og tak fordi jeg må være med.

Runde 1 – Udbud og grønt

Først og fremmest: kan du så hjælpe mig med at forstå, hvorfor der er fokus på at få bæredygtighed ind i udbud?

- LS: Jamen altså den offentlige indkøbsmuskel er et godt instrument til at fremme en grøn omstilling. Det er fordi man kan stille krav i de offentlige indkøb, og så er det fordi den økonomiske volumen i de offentlige indkøb bare er stor.

Men har de danske udbud virkelig så stor en størrelse, at det vil have nogen betydning, hvis der bliver stillet krav om bæredygtighed i udbuddene?

- LS: Ja, altså samlet set, så den offentlige sektors indkøb fra private virksomheder, den private sektor, det udgør altså 400 milliarder kroner årligt. Det er en rigtig stor volumen - det er altså næsten 16% af Danmarks BNP - så der ligger en stor indkøbsmuskel her. I de offentlige udbud, der er det cirka et sted mellem 120 og 150 milliarder kroner årligt, som løber igennem de kontrakter som indgås. Så det er en stor

muskel, og det er en stor muskel, som kan hjælpe med at præge en udvikling på et marked, kan genere en efterspørgsel på det grønne produkt og som kan bidrage til denne her grønne omstilling.

Runde 2 – Hvordan går det så?

Hvad ser I så af tendenser i forhold til grønne udbud – altså kommer der flere af dem?

- LS: Ja, altså vi ser helt entydigt, at der benyttes flere grønne ord i de offentlige udbud, der gennemføres, og det bliver sammenlignet i 2022 med 2020. Og de her grønne ord ser vi som en indikation for, at der i indkøbet er et grønt element eller et potentielt grønt element.
Konkret har vi set, at der i **2022** i **44%** af de offentlige udbud indgik grønne ord. Og til sammenligning har vi nu i 2022, i vores nye analyse her, set, at det er i **60%** af de offentlige udbud, at der indgår grønne ord.

Kan man sige, at ordregiverne måske er blevet mere ambitiøse klimamæssigt?

- LS: Vi kan i hvert fald sige, at de her ord de forekommer hyppigere, og det vil sige, vi kan ikke tegne et præcist billede af, hvad det er for nogen konkrete ambitioner, der ligger, og vi kan heller ikke tegne et præcist billede af, om det er bindende krav eller mere sådan lidt vidtløftige hensigtserklæringer, men vi kan se, at hyppigheden simpelthen er stigende.

Er I stødt på andre forhold, som kan indikere, at den her interesse for bæredygtighed i udbuddene, den er steget?

- LS: Ja, altså vi har jo kigget ned i data for at få nuancerne med, og der hvor vi kan se, der er sket nogle store skift, det er i virkeligheden de her top-3 højdespringerord. Og noget jeg synes, der er særlig interessant, det

er forekomsten af *totale livscyklusomkostninger*, og hvordan det simpelthen er steget i de offentlige indkøb. Det fortæller os, at de offentlige indkøbere er mere tilbøjelige til at lægge vægt på, hvordan totalomkostningen er af et indkøb, og det vil sige ikke bare, hvad anskaffelsesprisen er, men også hvad koster det, at have det her produkt, energiforbruget af et produkt for eksempel, gennem produktets tid i den offentlige sektor.

Runde 3 – udviklingen

Hvorfor er andelen af grønne ord i udbuddene steget så relativt meget på så kort tid, tænker du?

- LS: Jamen siden vores undersøgelse i 2020 er der fra politisk hold gennemført flere forskellige initiativer, og der er også kommet forskellige strategier på området, som er med til at presse en udvikling. Vi har set at den tidligere S-ledede regering præsenterede en strategi for grønne offentlige indkøb. Vi har også set, at kommunerne og regioner har præsenteret strategier for, hvordan de ser, at indkøbene i kommuner og regioner kan bidrage til at understøtte den grønne udvikling i Danmark.

Har du nogen eksempler på de initiativer, de har taget?

- LS: Jamen for eksempel så for at supplere i virkeligheden de her politiske ambitioner og understøtte de offentlige indkøbere i rent faktisk at gennemføre de grønne indkøb, så har man lanceret en platform, der hedder "Den ansvarlige indkøber". Det er en portal som er drevet af Erhvervsstyrelsen, Miljøstyrelsen og KL i fællesskab. Og denne her portal, den skal simpelthen stille konkrete redskaber til rådighed for de offentlige indkøbere og vise forskellige cases og guides, sådan så man kan finde ud af, hvordan man kommer i mål med de her grønne indkøb.

Og hvad er der ellers gjort?

- LS: Jamen så er der også lavet et initiativ, som jeg i virkeligheden også tænker, forklarer lidt de udviklinger vi har set i forekomsten af grønne ord, fordi der fra Miljøstyrelsens side er lavet en lang række vejledninger omkring brugen af totalomkostninger, man forkorter det ofte også TCO, men jeg tror, at de her værktøjer i virkeligheden har hjulpet rigtig mange indkøbere med at omsætte politiske ambitioner til konkret handling, fordi de viser, hvordan man kan indregne netop totalomkostninger i den måde, man opgør indkøbene på og dermed få bragt det grønne i førersædet, når man køber ind.

Runde 4: De gode råd

Hvis man nu sidder som offentlig myndighed og skal til at igangsætte et udbud på en opgave, og man godt vil inddrage et eller flere af de her grønne elementer. Hvilke nogen muligheder er der så?

- LS: Jamen der er gode muligheder altså. De udbudsretlige rammer giver forskellige værktøjer, som man kan sætte i spil, og det er i flere forskellige trin af udbudsprocessen.

Kan du give nogen eksempler på, hvad man kan gøre, eller have fokus på i udbudsprocessen?

- LS: Jamen som ordregiver, kan man for eksempel stille nogen ufravigelige mindstekrav, som leverandørerne skal leve op til. Det kunne fx være hvis det er en rengøringsopgave, at man stiller krav om, at der skal benyttes svanemærkede rengøringsmidler. Det var ét eksempel. Man kan også som ordregiver, når man evaluerer sine tilbud, vælge at evaluere på det her med totalomkostninger, altså hvor man inddrager, ikke bare hvad koster det at anskaffe fx computere, men man også tager med i

beregningen, hvad koster det at forbruge - altså strømmæssigt, at have de her computere.

Det er levetidsomkostningerne ikke?

- LS: Præcis. Så det er jo også et konkret værktøj, man kan sætte i spil som ordregiver. Og så til sidst, så kan man som ordregiver simpelthen i den kontrakt man indgår med leverandøren sige: jamen der skal være emulsionsfri kørsel, når der skal leveres ydelser, og i løbet af den fireårige kontraktperiode, for eksempel, man indgår, så skal der også være en progression i, hvor mange leverancer, der foretages med emulsionsfri køretøjer.

Men ordregiver skal vel også fra starten egentlig lægge en linje?

- LS: Ja det er klart. Altså man kan sige hele humlen er her, at det skal være up-front og med i udbudsmaterialet, hvis der er, at man vil have nogen grønne løsninger med. Man kan ikke komme på bagkant og sige "Hey, vi vil gerne have emulsionsfri kørsel" eller "vi vil gerne have PC'er med et lavt strømforbrug". Det skal være med i udbudsmaterialet, og det er også derfor, det giver mening for os at undersøge det på den her måde, hvor vi kigger efter de grønne ord i udbudsmaterialet.

Hvor kan man finde noget mere information om alt der her, hvis man nu sidder som offentlig myndighed og egentlig gerne vil fokusere mere på at bruge nogen nye grønne løsninger fremadrettet?

- LS: Jamen vi har her fra Konkurrence- og forbrugerstyrelsens side i efteråret offentliggjort en vejledning, som fortæller om, hvordan man inden for udbudsreglerne i de forskellige trin i udbudsprocessen, kan tage grønne hensyn, og vi har forsøgt at lægge nogle forskellige eksempler ind for at illustrere, hvordan man kan gøre det. Og derudover, så synes jeg

også at den her portal for eksempel, jeg nævnte tidligere, der hedder Den ansvarlige indkøber, er et godt sted at kigge for at få inspiration til, hvordan kan man gribe det her an i praksis.

Og vores vejledning, altså Konkurrence- og Forbrugerstyrelsens vejledning, den kan man finde på vores hjemmeside, ikke også?

- LS: Yes

Og det går altså den rigtige vej. Det viser den undersøgelse, som vi talte om tidligere.

Hvordan er det, I har undersøgt det her?

- LS: Jamen vi har undersøgt det, fordi vi simpelthen har opsat en søgealgoritme, som hjælper os med at læse de offentlige udbudsmaterialer. Det er tusindvis af sider, som vi gennemgår. Og vi har lavet en liste med 74 grønne ord, som vi ser som tegn på, at der er et grønt element i de her udbud. Det er ord som for eksempel "livscyklus", "energimærke" eller "levetidsforlængelse", som tegner et billede af, at der er taget nogen grønne hensyn i de her udbud.

Det lyder sådan dejlig lavpraktisk. Hvordan har I fundet frem til præcis de her ord?

- LS: Nu er vi ikke i Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen eksperter på miljø og klimahensyn, og derfor har vi udarbejdet en liste, hvor vi har været ude og spørge organisationer og institutioner fx sådan nogle som Miljøstyrelsen for at få deres input til denne her ordliste.

Har I gjort noget for at undersøge om forekomsten af grønne ord sker som sådan en konsekvens af en generel ændring i den måde, man bruger grønne ord på sådan i samfundet generelt?

- LS: Ja, vi har faktisk haft en bekymring, om det her i virkeligheden var et udtryk for en generel samfundsudvikling, så vi har taget de her ord, vi har undersøgt på, og så har vi set, hvordan de forekommer i dagspressen, altså i de skrevne medier, for at se, om der er en tilsvarende stigning i den skrevne presse. Og det vi kan se; det er der ikke. Altså forekomsten af de her ord i den skrevne presse, er nogenlunde på samme niveau, eller i virkeligheden en lille smule faldende, over den tidsperiode som vi har undersøgt. Så det bekræfter os dybest set bare i, at den udvikling vi ser i de grønne udbud, det er en sand og en rigtig udvikling.

Og det er vel ikke alle 74 ord, som bliver brugt lige meget, tænker jeg. Altså så når I sidder og kigger på de her mange udbud, der indeholder potentielt grønne elementer, hvad er det så for nogen favoritord, der bliver brugt, hvis man kan sige det sådan?

- LS: Jamen der er helt klart nogen favoritter. Der er en top-3: Øverst så er der ordet "*miljø*". Vi har søgt på forskellige variationer af ordet "*miljø*", det forekommer selvfølgelig i rigtig mange sammenhænge. De andre ord i top-3 det er sådan noget som "*livscyklus*" og også et udtryk som "*klima*". "*Klima*" kan jo igen også dække over mange forskellige ting. Når vi ser på højdespringerne altså fra 2020 til 2022, hvor vi undersøger det her forhold, jamen så er det ord som "*livscyklus*", men også miljøledelsesstandard: "*ISO 14001*" som vi ser, der er en fordobling i, hvor ofte de forekommer i de offentlige udbud.

Og så også ordet verdensmål?

- LS: Ja, den er også med på top-3 over de ord, der er steget mest i brugen.

Det er meget sjovt med den variation, hvor "*livscyklus*" er sådan lidt organisk og "*verdensmål*" det er sådan stort og ambitiøst og så "*ISO-standarder*", som er sådan lidt mere køligt og konkret, ikke?

- LS: Jo, og vi har været nødt til i virkeligheden at søge på en relativ stor bredde af ord her, fordi grønne indkøb er ikke noget, der er entydigt defineret, og det er noget man kan forfølge på forskellig vis, når man køber ind i den offentlige sektor. Så derfor har vi taget en relativ bred stamme af ord, som vi undersøger på. Og så er det klart, der er nogle af ordene, der er mere specifikke, altså fx det her med en ISO standard og "*ISO 14001*" og det er klart, når vi ser den form for ord optræde i et udbudsmateriale, så er det en meget stærk indikation på, at der er taget grønne hensyn, for ellers ville den form for ord simpelthen ikke forekomme.

Men egentlig så siger ordene vel ikke i sig selv, at udbuddene er blevet mere grønne, vel?

- LS: Nej, det har du ret i. Altså man kan sige vores analyse er at konstatere, hvor ofte forekommer de her grønne ord i de offentlige udbud, for at tage det som en indikation på, at der er et grønt element.

Så det vi har gjort her i Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen, det er altså; vi har undersøgt de her 74 ord og via det, der kan vi se, at de bliver brugt meget mere, og det ser vi så som en indikator for, at de offentlige indkøbere, de har fået større fokus på bæredygtighed.

- LS: Ja. Altså vi ser simpelthen på udviklingen i beskrivelsen af de udbud og indkøb, der sker i den offentlige sektor.

Så der er flere måder, man kan inddrage et eller flere grønne elementer i sit udbud, og der er hjælp at hente her hos os også, hvis man nu sidder som offentlig indkøber, og netop gerne vil have mere bæredygtighed ind i sit udbud.

Runde 5 – Fremtiden

Nu skal vi kigge en lille smule fremad. Hvis vi nu kigger i krystalkuglen, hvordan ser du så på sandsynligheden for, at interessen for grønne udbud også i de kommende år vil vokse, Laura?

- LS: Det er altid svært at stå og spå, men vi kan jo konstatere, at der er en stigning, og at det grønne fylder mere i de offentlige udbud. Og så tror jeg da også, med den politiske interesse der er, og den generelle bevidsthed, der er hos os alle sammen om det her med at understøtte den grønne omstilling, så tror jeg, at vi ser ind i en fortsat stigning.

Hvad forestiller du dig, kan være med til at skubbe på udviklingen, så den fortsætter?

- LS: Jamen jeg tror, at det her *politisk vilje* kan udmønte sig i ny regulering. Vi ser i øjeblikket, at der i EU er fokus på det, der hedder byggevareforordninger og en drøftelse af, hvordan man kan stille krav til genanvendelse af materialer. Vi har også set tidligere, at der fra EU er kommet krav til, hvordan den offentlige sektor køber køretøjer. Altså der er krav om, at de køretøjer man køber ind, ikke må være fra de her mest forurenende kategorier, det der hedder *Euronorm*. Og så har vi også i vores hjemlige andedam set, hvordan revisionen af Udbudsloven har indført en hjemmelsbestemmelse til, at Erhvervsministeren ved senere lejlighed, kan indføre et krav om ”køb grønt eller forklar”-reglen - så der sker noget på den politiske front.

Men skal det hele komme fra politisk hold?

- LS: Nej, jeg tror, meget af det her kommer i virkeligheden også fra de offentlige indkøbere selv. Der er en enorm udvikling undervejs blandt de offentlige indkøbere. Der er en stigende viden og erfaringsopsamling derude, som gør, at der er en større vanthed med at købe grønt ind. Man har fundet ud af de gode metoder, og så tror jeg i virkeligheden også, at der er kommet rigtig mange eksempler rundtomkring som inspirerer på tværs – altså det gode eksempels magt er rigtig stærk på det her område.

Så der er altså forskellige forhold, der kan understøtte og skubbe på for mere grønne og klimavenlige løsninger i danske udbud.

Tak for besøget, Laura

- LS: Selv tak.

Og hvis du, som lytter med, er interesseret i at dykke mere ned i det her med grønne udbud, så kan du læse mere på vores hjemmeside - kfst.dk - hvor der er en hel underside om udbudsområdet. Der kan du også nærlæse vores analyse "Status for offentlig konkurrence 2022", hvor de grønne udbud har et særkapitel for sig.